

Årsberetning 2005

Chr. Michelsens Institutt

Virksomhetens art

Chr. Michelsens Institutt (CMI) er et samfunnsvitenskapelig forskningsinstitutt med fokus på utviklingsstudier og norsk utenrikspolitikk i sør. Instituttet er lokalisert til Bergen og er ett av Nordens ledende miljøer for anvendt utviklingsforskning og menneskerettigheter. Instituttets overordnede mål er å utføre forskning av høy kvalitet og å bidra inn mot politiske beslutningsprosesser og offentlig debatt om internasjonale utviklingsspørsmål.

CMI's nærmere 40 forskere har hovedsakelig sin faglige bakgrunn i sosialantropologi, statsvitenskap og samfunnsøkonomi. Forskningen ved instituttet faller inn under 7 kompetanseområder.

- menneskerettigheter og demokratisering
- fredsbygging
- global økonomi og utvikling
- reformer i offentlig sektor
- bistandspolitikk og virkninger av bistand
- fattigdom og sosial endring
- naturressursforvaltning.

Det geografiske fokuset for instituttets virksomhet er Afrika sør for Sahara, Sør- og Sørøst Asia og Midtøsten.

Instituttet mottar en basisbevilgning fra Norges forskningsråd (NFR) (11 mill. kr i 2005). Den fordelte seg i 2005 på en grunnbevilgning på kr 8,2 mill og kr 2,8 mill i støtte til fire strategiske instituttprogrammer: Political Institutions in Africa, Courts in Transisiton, Peacebuilding og Business Ethics for Multinational Corporations in Developing Countries. I tillegg mottar CMI støtte fra Kunnskapsdepartementet (KD) til et separat menneskerettighetsprogram (kr 1,22 mill i 2005).

Instituttets omsetning økte i 2005 med 11,2 % i forhold til 2004. Netto prosjektinntekter økte med 11,9 %. Det forventes at instituttet vil få en tilsvarende vekst i prosjektinntektene i 2006.

Styret mener at årsregnskapet gir et rettviseende bilde av instituttets eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat.

Faglige utfordringer

2005 var det siste året for strategiplanen *Vekst og kvalitet* som ble utformet i 2000. I forhold til de viktigste faglige målsetningene for denne perioden hadde CMI en positiv utvikling. Instituttets internasjonale publisering av forskningsresultater økte selv om målet om gjennomsnittlig en internasjonal artikkel per forsker per år ennå ikke er nådd. I 2000 ble det produsert i alt 39 artikkelkvivalenter (som inkluderer bokkapitler, monografier og redigerte bøker), hvorav 11 internasjonale artikler, av fast ansatt stab og dr. gradsstipendiater. Dette ga et snitt på 1,2 pr. forskerårsverk. I 2005 var det tilsvarende tallet 55 artikkelkvivalenter (hvorav 13 internasjonale artikler), som ga et snitt på 1,7. Antallet forskerårsverk var det samme i 2000 og 2005.

Instituttet innfridde målsetningen om kompetanseutvikling i forskerstaben i form av 5 opprykk til forsker 1. I dag er det 19 forskere med dr. grad mot 14 i 2000. Et tredje fokus for strategiplanen var å konsentrere instituttets prosjekter innen tematiske klustre eller programmer. Fortsatt står denne utfordringen ved lag, men de strategiske instituttprogrammene har i løpet av perioden blitt en sterkere motor i instituttets faglige utvikling. Instituttet har i dag 5 instituttprogram som samlet tildeles 24 % av basisbevilgningen. I tillegg generer programmene betydelig aktivitet med annen finansiering.

Økonomi og marked

De økonomiske målsettingene vektla jevn økonomisk vekst og ytterligere differensiering av inntektskilder. De fleste nøkkeltallene viser en positiv utvikling. Instituttet hadde gjennom perioden en omsetningsvekst på 25 %. Honorarinntektene økte fra kr 14,7 mill i 2000 til kr 23,1 mill i 2005 (nær 60 % vekst). Utviklingen reflekterer også en markant økning i inntjening per forskerårsverk.

Instituttet økte inntektene fra internasjonale kilder fra et nivå i 2000 på 18 % til 32 % i 2005, nær en fordobling. Det er fortsatt ønskelig å ekspandere innen dette markedssegmentet, spesielt i det nordiske markedet hvor instituttet har fått et visst gjennomslag de siste årene.

Samtidig er det en målsetting å opprettholde og helst øke, oppdragsmengden fra det norske bistandssystemet. Utenriksdepartementet og Norad stod i 2000 for 53 % av prosjektinntektene. Den relative andelen i 2005 var på 43 %.

I absolutte tall har instituttet hatt en økning i oppdragsmengden fra Norad/UD fra kr 14,8 mill i 2000 til 21,2 mill i 2005. Størstedelen av dette gjelder finansiering av større institusjonelle avtaler med partnere i Sør og kjøp av tjenester gjennom Rammeavtalen som er inngått mellom CMI og Norad. Omsetningen gjennom rammeavtalen fikk en særlig vekst i 2005. I tillegg til den rent økonomiske betydningen gir også avtalen en faglig påvirkningskanal inn mot norsk politikktutforming og forvaltning. Avtalen gir dessuten ofte et inntak til verdifulle problemstillinger og data for instituttets forskningsvirksomhet.

Finansieringen fra NFR i denne perioden har holdt seg rimelig konstant i kroner, og dermed sunket relativt til andre kilder – fra 27 % i 2000 til 14 % i 2005. Denne utviklingen reflekterer en økende konkurranse om stadig knappere midler til utviklingsforskning i NFR.

Samspeilet mellom egeninitiert og brukerinitiert forskning er en hovedutfordring for CMI både faglig og økonomisk. Det blir viktig for instituttet i årene framover å søke forskningsfinansiering fra andre kilder enn NFR, men samtidig må det understrekes at oppdragsgivere som UD/Norad også kan gi gode rammevilkår for langsiktige og forskerinitierte studier. I 2005 hadde 75 % av prosjektporteføljen en varighet på over 1 år.

Forskning for global rettferdighet

CMI har i 2005 arbeidet med en ny strategi og har valgt å kalle den *Forskning for global rettferdighet*. Dette gjenspeiler et ønske om å tydeliggjøre et grunnleggende trekk ved CMIs arbeid i alle år, nemlig gjennom forskning og rådgiving å bidra til politikk som reduserer fattigdom, styrker menneskerettigheten og fremmer fred. Vi skal strekke oss mot en slik normativ målsetning gjennom å styrke instituttets akademiske kvalitet og gjennom å sikre at virksomheten er relevant for politikkutforming og praktisk utviklingsarbeide.

Instituttet har vært inne i en positiv utvikling over mange år og står godt rustet til å møte de utfordringer som ligger i de nye føringene i forskningspolitikken i Norge om mer resultatbasert finansiering. Samtidig vil instituttet være i stand til å opprettholde sin posisjon og rolle som det ledende utviklingspolitiske forskningsmiljøet i Norge. Salget av CMIs aksjer i CMR i 2004 og forventet salg av eiendommen på Fantoft i første halvår 2006 bidrar til å gi instituttet og Chr. Michelsens Fond en finansiell plattform som også gjør det mulig å ta nye initiativ. Beslutningen i 2005 om å opprette et nytt program om religioners politiske rolle er et eksempel på det.

Fortsatt drift

I samsvar med regnskapsloven § 3-3a bekreftes det at forutsetningene om fortsatt drift er til stede. Til grunn for antagelsen ligger kostnadsestimater og avtalt prosjektportefølje for 2006 samt en vurdering av instituttets inntjeningspotensiale for årene fremover. Instituttet er i en sunn økonomisk og finansiell stilling.

Arbeidsmiljø og personale

De ansatte ved instituttet har et lavt sykefravær: totalt 286 dagsverk i 2005 (247 dagsverk i 2004), som utgjorde ca. 1,68 % (1,45 % i 2004) av total arbeidstid. Instituttet vil fortsatt arbeide med å holde sykefraværet på et lavt nivå og vil videreføre tiltak i form av treningstilbud, tilbud om fysioterapi og fysisk tilrettelegging av arbeidsplassene.

Det har i løpet av 2005 ikke forekommet eller blitt rapportert alvorlige arbeidsuhell eller ulykker som har resultert i personskader.

Instituttet utfører årlige gjennomganger av det interne arbeidsmiljøet. Undersøkelsene gjennomføres i regi av bedriftshelsetjenesten. Tilbakemeldingen fra instituttets ansatte er at arbeidsmiljøet er godt.

Samarbeidet med de ansattes organisasjoner har vært konstruktivt og bidratt positivt til driften.

Likestilling

Instituttet har som mål å være en arbeidsplass der det råder full likestilling mellom kvinner og menn. Instituttet har etablert velferds- og permisjonsordninger som skal legge forholdene til rette for at medarbeidere skal ha utsikter til samme lønn og karriereutvikling. Instituttet har tradisjonelt rekruttert fra miljøer hvor antall kvinner og menn er jevnt representert og har således ikke benyttet kjønnskvoltering som et virkemiddel for likestilling.

Av instituttets 60 ansatte er 29 kvinner. 1/3 av styrets medlemmer er kvinner. Kvinnelige ansatte er også godt representert i ledende stillinger og instituttets lønnsystem gir lite rom for forskjellsbehandling mellom menn og kvinner. Gjennomsnittlig årslønn for kvinner er kr 385.000, mens den for menn er noe høyere med kr 455.000. Forskjellen skyldes en overvekt av kvinner i administrative stillinger som i snitt er lavere lønnet enn forskerstillinger ved instituttet. For forskere i fast stilling er snittlønn for kvinner kr 473.000. Tilsvarende snittlønn for menn i fast forskerstilling er kr 452.000.

Arbeidstidsordninger ved instituttet følger av de ulike stillinger og er uavhengig av kjønn. Imidlertid er andelen ansatte som jobber i redusert stilling noe høyere blant kvinner.

Miljørapportering

Instituttets virksomhet er ikke regulert av konsesjoner eller pålegg. Instituttets virksomhet påvirker ikke det ytre miljøet direkte, men det må anføres at stabens utstrakte reisevirksomhet er et bidrag til utslipp av klimagasser.

Resultat, kontantstrøm, investeringer, finansiering og likviditet

Instituttets omsetning økte fra kr 49,08 mill i 2004 til kr 54,56 mill i 2005. Årsresultatet ble i 2005 kr 3,15 mill mot minus kr 0,37 mill i 2004. Forbedringen skyldes i hovedsak et økt resultat for finanspostene på kr 1,6 mill, og reduksjon av driftskostnader på kr 1,6 mill som følge av momsrefusjoner fra tidligere år.

Samlet kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter i instituttet var på kr 4,426 mill kroner. Årsresultatet var på kr 3,151. mill.

Instituttets likviditetsbeholdning var kr 45,14 mill per 31.12.05.

Instituttets kortsiktige gjeld utgjorde pr. 31.12.2005 24,8 % av samlet gjeld for instituttet, sammenlignet med 18,9 % pr. 31.12.2004. Endringen skyldes i første rekke økning i forskuddsbetaling av prosjekter i forhold til 2004. Instituttets finansielle stilling er god og kan pr. 31.12.2005 nedbetale kortsiktig gjeld ved hjelp av likvide midler.

Totalkapitalen var ved utgangen av året kr 69,88 mill, sammenlignet med kr 64,35 mill året før. Egenkapitalandelen pr. 31.12.2005 var 18,7 %, sammenlignet med 15,7 % pr. 31.12.2004.

Finansiell risiko

Markedsrisiko

Instituttet er til en viss grad eksponert for endringer i valutakurser, spesielt amerikanske dollar og danske kroner. Om lag 20 % av instituttets inntekter er i utenlandsk valuta. Instituttet har så langt ikke inngått terminkontrakter eller andre avtaler for å redusere instituttets valutarisiko og derigjennom den driftstilknyttede markedsrisiko.

Instituttet er også eksponert mot endringer i rentenivået, da instituttets gjeld har flytende rente.

Kreditrisiko

Risiko for at motparter ikke har økonomisk evne til å oppfylle sine forpliktelser anses som minimal. Den altoverveiende del av instituttets inntekter kommer fra norske og utenlandske bistandsmyndigheter samt det multilaterale bistandssystemet. Historisk sett har det også vært lite tap på fordringer. Brutto kreditrisiko på balansedagen utgjør kundefordringer på totalt kr 7,217 mill.

Likviditetsrisiko

Instituttet vurderer likviditeten i instituttet som god, og det er ikke besluttet å innføre tiltak som endrer likviditetsrisiko. Forfallstidspunkter for kundefordringer opprettholdes, og obligasjoner og andre langsiktige fordringer er ikke vurdert reforhandlet eller innløst.

Norges forskningsråd og Norad som på prosjektsiden er instituttet største oppdragsgivere, faktureres etterskuddsvis per kvartal. Instituttets basisbevilgning fra Norges forskningsråd utbetales forskuddsvis 3 ganger i året. Instituttet har ikke anledning til å reforhandle disse betalingsbetingelsene.

Finansiell risiko

Nær 90 % av instituttets finansielle omløpsmidler er plassert i DnB Kapitalforvaltning ASA. Plasseringen er gjort i aksjefond, obligasjonsfond, pengemarkedsfond og kombinasjonsfond. Investeringsinstruksen er vedtatt av instituttets styre. Endringer i denne må også vedtas av styret. Plasseringen er gjort med hensyn til å balansere avkastning og risiko, og styret vurderer totalporteføljen til å ha en middels risikoprofil.

Plasseringene i aksjefond er eksponert for svingninger i både det utenlandske og norske aksjemarkedet. Plasseringene obligasjonsfond og pengemarkedsfond vil være utsatt for risiko som følge av svingninger i markedsrente og som følge av kredittrisiko i de underliggende obligasjonene og sertifikatene fondene har investert i.

Plasseringene i kombinasjonsfond er eksponert for de samme risikoene som nevnt foran for aksje- og obligasjonsfond.

Arsresultat og disponeringer

Styret foreslår følgende disponering av årsresultatet i Chr. Michelsens Institutt:

• <u>Opptjent egenkapital</u>	kr.	3 151 612
<i>Totalt disponert</i>	kr.	3 151 612

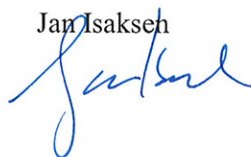
Instituttets har ingen fri egenkapital pr. 31.12.2005.

Fantoft, 15. mars 2006


Ingvild Gilhus
Styrets leder

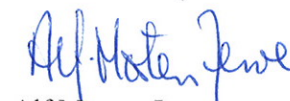

Einar Hope


Inger Johanne Sundby

Jan Isaksen



Stein Kuhnle


Arne Strand


Alf Morten Jerve
Direktør (fung.)